

DR. MED. KJER-PETERSEN

KAN VI BYDE DEM DET?

Et Indlæg i Kampen for de københavnske Tuberkuløse.

(Thaning & Appel)

1934.

★

DET DANSKE FOLK OG DE KØBENHAVNSKE TUBERKULØSE

2. Indlæg i Kampen for disse.

(Thaning & Appel)

1934.

★

VED HVILENS VANDE

En biologisk Studie.

2. ændrede og øgede Udgave

(Thaning & Appel)

1935.

TIL OPGØR

I KAMPEN FOR DE KØBENHAVNSKE
TUBERKULØSE

VED

DR. MED. *KJER-PETERSEN*

KOMMUNELÆGE OG FHV. AFDELINGSLEDER VED DE
KØBENHAVNSKE TUBERKULOSESTATIONER

3DE INDLÆG

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS V. THANING & APPEL

1935

Mag

09,616

Kj

TIL OPGØR

TIL OPGØR

I KAMPEN FOR DE KØBENHAVNSKE
TUBERKULØSE

VED

DR. MED. *KJER-PETERSEN*

KOMMUNELÆGE OG FHV. AFDELINGSLEDER VED DE
KØBENHAVNSKE TUBERKULOSESTATIONER

3DE INDLÆG

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS V. THANING & APPEL

1935

- 17/12

09. 616
Til 15
123

Kbhvn. - Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkier)

5637

FORORD.

Dette Skrift henvender sig først og fremmest til mine Kolleger, i Haabet om, at det maa naa saa mange af disse som muligt.

At Skriftet, da det er et Indlæg i Kampen for de Tuberkuløse, ogsaa — udover Lægerne — har Adresse til Folket, ligger i Sagens Natur: det er fra Folket, de Tuberkuløse kommer, det er det, der — direkte og indirekte — maa bære de Byrder, Tuberkulosen volder, og det er Folket, som Lægerne, fra den første Dag, den organiserede Kamp mod Tuberkulosen begyndte i Danmark, har opfordret til Samarbejde, et Samarbejde, der i Aarenes Løb har lært alle herhjemme mangt og meget om Grundprincipperne for Behandlingen af Tuberkulose, Principper, som man nu ser ringeagtede under Indflydelser, der har alt med Magt, intet med Saglighed at gøre.

26. September 1935.

Forf.

I den Aarsberetning for 1934, som Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse for nylig har udsendt, skriver Formanden for dens københavnske Kresforening, Professor, Dr. med. H. J. Bing (pg. 27) i Anledning af, at Nationalforeningen pr. 1. April 1935 har overgivet de københavnske Tuberkulosestationer til Københavns Kommune, at »*Forholdene har ført med sig, at kun en enkelt af Lægerne er gaaet over til de nye Forhold. Det er for Kontinuitetens Skyld meget beklageligt*«. Da imidlertid hverken Nationalforeningen eller Professor Bing — enhver, der læser nedenstaaende, vil forstaa af gode Grunde — omtaler, hvori de »*Forhold*« bestod, der medførte, at veltjente og veltjenende Specialkolleger er erstattet med en Kres af yngre og unge Kolleger, af hvilke ingen tidligere har haft med Tuberkulosestationsarbejde at gøre, mener jeg, at Kortene for en Gangs Skyld maa lægges paa Bordet til Belysning af, hvilken Uret og Forhaanelse af al Saglighed den danske Lægestand tolererer ved ikke at protestere imod, at man i Videnskabens Navn lader haant om al *virkelig* Sagskundskab og om de Kolleger, der i Tuberkulosestationsarbejdet gennem Aarene har baaret Dagens Byrder, men derfor ogsaa sidder inde med Aarenes Erfaringer. Og der er saa meget desto mere Grund til at gøre Rede for alt, hvad der er sket i denne Sag, som en saadan Redegørelse bliver et Stykke moderne dansk Lægehistorie, et Stykke, der i den Grad er præget af Ringhed, at den *maa* skrives — om der endnu skulde kunne findes Vej ud af denne.

I den de sidste Aar herhjemme stadig standende Drøftelse af Nødvendigheden af en Nyorientering af den københavnske Tuberkulosebekæmpelse har vi paa Tuberkulosestatio-

nerne atter og atter hævdedt, at det er haabløst at føre Tuberkulosebekæmpelsen i København ind paa nye Veje, om ikke *alle*, københavnsk Tuberkulosebekæmpelse vedrørende, Spørgsmaal tages op til *samlet* Drøftelse. Man har ikke villet det saa. Under den stadig gentagne, aldrig begrundede Paastand om det beskæmmende slette Arbejde, der er udført paa de københavnske Tuberkulosestationer, er det med stort Held lykkedes de ansvarlige at undgaa den brede Diskussion af københavnsk Tuberkulosebekæmpelse, der vilde have aabnet alle uvildiges Øjne for, hvor Beskæmmelsen laa. Man har simpelthen ikke vovet at staa for en Kritik — hverken af den lægelige Behandling af de Tuberkuløse eller af det rentud utilbørlige, økonomiske Grundlag for denne*). I Stedet har man — vi skal i det følgende se med hvilken Ret og med hvilke Midler — gjort Tuberkulosestationerne til Syndebuk.

Men netop fordi det aldrig havde været muligt at faa nogen i Bredde og Dybde gaaende Drøftelse af Tuberkulosebekæmpelsen i København, maatte vi paa Tuberkulosestationerne hilse det med Glæde, at Medicinsk Selskab indbød til et Møde d. 16. Oktober 1934 med Dagsorden: *Tuberkulosebekæmpelse i Storbyen.*

Destoværre viste ogsaa dette sig at være en Skuffelse. De to Foredragsholdere, henholdsvis Overlæge O. Lassen, Aarhus, og Sygekasselæge Dr. K. H. Backer, København, holdt sig alene til Tuberkulosestationsarbejdet og Nyorienteringen indenfor dette, idet man for Københavns Vedkommende som sædvanlig ganske gik udenom de mest brændende Spørgsmaal, udenom Dagsordenen: Tuberkulosebekæmpelse i Storbyen.

*) se mit Skrift: Det danske Folk og de københavnske Tuberkuløse. 1934, pg. 10, hvor jeg bl. a. viser, at Københavns Kommune, om Københavns Tuberkuløse i Løbet af de sidste 15 Aar var blevet sanatoriebehandlet i den Udstrækning, de havde haft Krav paa, vilde have sparet ca. 12 Mill. Kr.

Ved dette Møde fik jeg som Diskussionsdeltager Ordet og prøvede paa i den mig tilstaaede Tid at gøre Rede dels for vort Syn paa den af de to Indledere omtalte Nyorientering af Tuberkulosestationsarbejdet, dels for visse Spørgsmaal vedrørende Tuberkulosebekæmpelsen i Almindelighed. Paa Opfordring indsendte jeg et Autoreferat af mit Indlæg til Sekretæren i Medicinsk Selskab. Da imidlertid dette Selskab ikke har til Sædvane at tage saa udførlige Referater af sine Møder som det af mig indsendte, maatte jeg forkorte det til det halve, og saaledes forkortet er det kommet frem i Hospitalstidende for 21. Maj d. A.

Men det uforkortede Referat var saalydende:

Foranlediget af nogle Udtalelser af mere personlig Karakter af Overlæge Begtrup Hansen og Landstingsmand C. F. Sørensen, skal jeg indledningsvis minde den første, der takkede Tuberkulosestationerne i København for deres Arbejde, om Moderen, der laa for Døden, og om hvis Dødsleje hendes Børn var samlet. De takkede hende for, hvor god hun altid havde været mod dem. Moderen svarede: »Tak for Eders venlige Ord, kære Børn, blot I havde sagt dem lidt før«.

Til Hr. Landstingsmanden skal jeg kun sige, at naar en Landstingsmand ikke kan faa mere ud af et Par Pjecer som mine i Anledning af Bispebjerg-Hospitals-Projektet end det, der her i Aften viser sig, at Hr. Landstingsmand Sørensen har faaet fat paa, saa forstaar jeg nu bedre hans ærede Partis Iver for hurtigst muligt at faa Landstinget afskaffet, og jeg skal med Glæde tilbyde min Stemme hertil, om den kan gøre Udslaget.

Iøvrigt er jeg meget skuffet. Vi er indbudt til at drøfte »Tuberkulosebekæmpelsen i Storbyen«, og den er man helt gaaet udenom for kun at diskutere Tuberkulosestationsarbejdet. Vi paa Tuberkulosestationerne har altid hævdet, at det, det drejer sig om, for at faa den paakrævede og rette Nyorientering af Tuberkulosebekæmpelsen i København, ikke var en isoleret Drøftelse af et enkelt Afsnit af denne, men en omfattende Drøftelse af alt, hvad der har med Tuberkulosebekæmpelse at gøre: Hospitaler, Sanatorier, Plejehjem og Papworthkolonier, Tuberkulosestationsarbejde osv. osv., og dertil ikke mindst en til Bunds gaaende Drøftelse af Københavns Kommunes ganske uforvarselig økonomiske Dispositioner paa Tuberkuloseforsorgens Om-

raade, en Drøftelse, der i højeste Grad er tiltrængt, da disse Dispositioner er ganske taabelige, saa at der vilde være Penge nok baade til Tuberkulosestationsarbejde og til en bedre Behandling af de københavnske Tuberkulose overhovedet, om Kommunens økonomiske Dispositioner blev saneret. Men en saadan Drøftelse er man altsaa som ved alle andre Lejligheder ganske gaaet udenom ogsaa i Aften.

Vi paa Tuberkulosestationerne vil naturligvis ogsaa gerne drøfte Tuberkulosestationsarbejdet, saameget desto mere, som den Nyordning, der tænkes iværksat, er en Desavouering af alt det Arbejde, der i mange Aar er gjort paa Tuberkulosestationerne: vi fik i Sommer vor Afsked, med Opfordring til godhedsfuldt at fortsætte til — ja til en Række med Tuberkulosestationsarbejde ganske ukendte Læger kunde sættes i vort Sted, en Likvidation, der er saa meget desto grundigere, som ikke alene en Række veltjente, sagkyndige Læger skal vige Pladsen for uerfarne til Dels ganske unge Læger, der skal uddannes; men hvad der er det alvorligste, man har slet ikke Brug for vore Erfaringer — vore mere end 20-aarige Erfaringer, og slaar derfor Kontinuiteten i det københavnske Tuberkulosestationsarbejde i Stykker.

Det er selvfølgelig i den korte Tid, der staar til vor Disposition i Aften, ikke muligt at gøre Rede for Erfaringer og for Tanker om Tuberkulosestationsarbejde, høstede og tænkte gennem 15—20 Aar eller mere. Men eet og andet bør dog omtales til Forklaring af, at det er muligt at byde os det, der nu bliver os og derigennem Lægestanden budt.

Tuberkulosestationernes Arbejdsgiver har Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse været. Slettere Arbejdsgiver kan vist ikke tænkes. Nationalforeningen har i det store og hele ladet os gaa for Lud og koldt Vand, i en Aarrække kun for Københavns Vedkommende bekymrende sig om Sanocrysin: Hvad Sanocrysin har hæmmet vore Bestræbelser for en Nyorientering, er det vanskeligt at gøre Rede for. Hovedansvaret for denne Misère hviler — som jeg i min Bog Tuberkuloseproblemer har paavist det — paa Prof. Knud Faber, der burde have sat sin Autoritet ind paa, at et saa different Middel som Sanocrysin kun maatte prøves af sagkyndige, med Forpligtelse til Offentliggørelse af ethvert Tilfælde, hvor der var injiceret Sanocrysin, og saaledes at Distributionen af dette Middel ikke udgik fra et Selskab, der var økonomisk interesseret i dets Fremstilling. Endnu den Dag i Dag

har det ikke været muligt at faa alle de københavnske, sanocrysinbehandlede Tilfælde lagt frem, men efter hvad vi paa Tuberkulosestationerne skønner om dette Middels Virkning, synes det, at f. Eks. Øresundshospitalets Sanocrysin-konto repræsenterer $\frac{1}{10}$ af samme Hospitals samlede Medicinforbrug, ikke at være sagligt begrundet.

Jeg kan give Dem et Eksempel paa, hvordan man i Nationalforeningen bedømmer den Myndighed, med hvilken vi udtaler os om Tuberkulose-spørgsmaal. For et Par Aar siden anmeldte Prof. Knud Faber i Ugeskrift for Læger et tysk Indlæg om Sanocrysin, i hvilket Forfatteren, der synes at have studeret Spørgsmaalet i København, roste Sanocrysinet i høje Toner. Efter min Formening var Afhandlingen særdeles slet. Den blev meget rost af Prof. K. F., men ikke længe efter blev Forf. ganske desavoueret fra 3 forskellige Steder i Tyskland, hvor man havde gjort hans Forsøg efter med praktisk talt negativt Resultat. Det, der imidlertid var det mest interessante ved Prof. K. F.s Anmeldelse, var en lille Fodnote, i hvilken Professoren haanede Dr. Kjer-Petersen, fordi denne vovede at udtale sig om Sanocrysinets Virkninger, skønt han i en længere Aarrække ikke havde været paa noget Hospital. Her har De i en Nøddeskal Nationalforeningens Syn paa Tuberkulosestationernes Myndighed. Som om det ikke netop var os, vi der ser, hvordan de behandlede Tuberkuløse klarer sig ude i Livet, der sidder inde med størst Erfaring om Virkningen og Værdien af et Mittel som Sanocrysin som overhovedet om al københavnsk Tuberkulosebehandling. Men videre er man altsaa endnu ikke kommet i Danmark med Hensyn til Forstaaelsen af, at ogsaa de Læger, der arbejder i et lægeligt-socialt Arbejde, bør have et Ord med i Laget.

Enhver vil forstaa, at vi paa Tuberkulosestationerne, der saa godt som ikke fik nogen Støtte fra Institutionen, i hvis Arbejde vi var, har været et let Bytte for den uretfærdige Kritik, der ganske saa væk fra de fortvivlede Arbejdskaar, der blev os budt, og kastede al Skylden for Manglerne ved det københavnske Tuberkulosestationsarbejde over paa Tuberkulosestationerne.

Den fornemste til at sætte ondt for os paa Tuberkulosestationerne har Dr. K. H. B a c k e r været. Ingensinde har han undladt at benytte Lejligheden til at forkynde, at Tuberkulosestationernes Arbejde i Lægers og Lægfolks Øjne er saa slet estimeret, at det ikke er muligt, som Dr. B. ynder at sige det, at drive Patienterne ind paa Stationerne.

Det har altid undret mig, at ingen overfor denne Bagholdskritik har spurgt: med hvilken Myndighed taler Dr. B.? Hvad siger f. Eks. alle de Kolleger, der i Aarenes Løb spontant Gang paa Gang overfor os paa Tuberkulosestationerne har givet Udtryk for deres Paaskønnelse af det Arbejde, vi — i Samarbejde med dem — gør for de Tuberkuløse? Og for at nævne et andet Eksempel: Overlæge O s t e n f e l d og jeg undersøgte en Gang, hvorledes Dødeligheden blandt spæde Børn i aabne tuberkuløse Hjem i København forholdt sig. Vi kom til det Resultat, at Mortaliteten i disse Hjem — hvor, som Overlæge Lassen rigtig bemærker, den store Fare lurer — for de spæde Børns Vedkommende var mindre end Mortaliteten blandt spæde Børn i Byens i k k e tuberkuløse Hjem. Hvad der — det turde dog have Interesse i det mindste for Børnelægerne — vil sige — hvor paradoxalt det end lyder — at hvis man vilde øge et københavnsk, spædt Barns Levemulighed, saa kunde man bl. a. gøre det ved at anbringe samme Barn i et aabent tuberkuløst Hjem *under Tuberkulosestationernes Opsigt**). Men mon nu nogen anden end Dr. B. vil tro, at f. Eks. et slikt hygiejnisk Resultat vilde have været muligt, hvis de Tuberkuløse ikke havde været til at »drive« ind paa Stationerne? Nej, dette er opnaaet ved Stationernes Arbejde, i særlig Grad ved den Omsorg og Energi, vore Sygeplejersker har udfoldet netop m. H. t. Faren i de aabne tuberkuløse Hjem, et Arbejde, som jeg for flere af vore Sygeplejerskers Vedkommende karakteriserer som et af de smukkeste, sociale Arbejder, der udføres i København. Og hvorledes lønnes da disse Sygeplejersker? Ja, naar saadan en Sygeplejerske efter maaske 20 Aars eller længere Tids Arbejde maa lægge ned, faar hun en Pension paa ca. 45 Kr. om Maaneden — en Pension til hvilken hun selv i Aarenes Løb gennem Indskud i Pensionskassen har maattet bidrage med $\frac{1}{3}$. I Sammenhæng hermed spiller det jo en mindre Rolle, at vi Læger, der Aarene igennem har arbejdet for en relativ ringe Løn, naar vi afskediges — ogsaa efter mange Aars Tjeneste — overhovedet ikke har Ret til Pension.

Naar jeg tænker f. Eks. paa en af mine Kolleger, Dr. d e F i n e L i c h t, der igennem Aarene har gjort et fint og trofast Arbejde,

*) I Zeitschrift für Tuberkulose for Juli 1935 pag. 174 bekræftes dette vort Fund ganske af Seifert: Mortaliteten for spæde fra tuberkuløse Hjem under Opsigt var 6,3 % medens Rigsspædbørnsmortaliteten er 10,7 %.

og som aldrig har sparet sig, hvor lang Tid Patienterne end maatte lægge Beslag paa hans Arbejde, og som ikke alene læggligt, men ogsaa socialt omfattede sit Klientel med en erfaren og viis Læges varme Interesse — naar jeg tænker paa, at han nu eventuelt, skønt fuldt arbejdsdygtig, skal miste sit Arbejde og Tuberkulosestationerne miste hans, ja, saa harmes jeg over, at danske Læger tolererer sligt, og spørger, om man nogensinde før herhjemme har budt nogen en saadan Brutalitet?

Jeg kunde nævne andre Eksempler paa, i hvilken Grad man ignorerer Tuberkulosestationernes Indsats. De vil, gennem hvad Prof. Knud Faber og Overlæge Begtrup Hansen derom har meddelt i den senere Tid, være vidende om, at det Tuberkulosestationsarbejde, som nu udføres udenfor Byerne, f. Eks. i Silkeborg Amt, er blevet en stor Succes. Men hvem har udkastet Planen til dette Tuberkulosestationsarbejde udenfor Storbyerne? En af de københavnske Tuberkulosestationers Læger. Jeg blev i sin Tid af Selskabet for Sundhedspleje opfordret til ved dettes Aarsmøde at holde et Foredrag om dette Emne. (Foredraget blev offentliggjort i »U. f. L.« 1925. S. 914). Overlæge Begtrup Hansen slog senere sammesteds til Lyd for de Tanker, jeg dør fremsatte. Nationalforeningen førte dem ikke ud i Livet; men den daværende konstituerede Leder af Sundhedsstyrelsen Dr. med. Frandsen tog Sagen op med et friskt Initiativ, og altsaa med det nævnte smukke Resultat. Men tror De, at Overlæge B. H. eller Prof. K. F. nu med et Ord nævner, at Ideen til dette Arbejde er udgaaet fra Københavns Tuberkulosestationer? Det er paa den Vis, at man berøver os vor Myndighed; thi den Tanke laa vel ikke saa fjern, at de, der kunde gøre Rede for Retningslinierne for et Tuberkulosestationsarbejde udenfor Storbyen, med hvilket de er lidet kendt, ogsaa havde et og andet vægtigt at sige om samme Arbejde indenfor Storbyen, som de kender ud og ind. Men Tuberkulosestationernes bona officia beder man sig fritaget for og overlader Nyorienteringen til ganske usagkyndige.

Hverken Nationalforeningen eller Tuberkulosestationens Læger har haft Sæde i den af Borgmester P. J. Pedersen nedsatte Kommission om en »Organisation af Tuberkulosebekæmpelsen i København«. Da der skulde udsendes en Delegation for at undersøge Tuberkulosestationsarbejdet i Oslo og Göteborg, var det Skolelægen Dr. med. Jørgensen og Politiinspektør Schepelern-Larsen, der blev sendt ud, uagtet disse Herrer formentlig aldrig har sat deres Ben paa en

Tuberkulosestation, og en Mand som daværende Borgerrepræsentant Dr. med. Meisling — der skal være en udmærket Specialist i matematisk Optik — sidder ikke inde med et saa stort Kendskab til Tuberkulose, at det føles naturligt, at han tager Pladsen op for dem, der i denne Sag er sagkyndige baade qua Tuberkulosestationslæger og Kommune­læger*). Der synes overhovedet ved denne Kommissions Sammensætning kun at være taget eet Hensyn: Udelukkelsen af den virkelige Sagkundskab.

Vi har i Aarenes Løb gjort alt, hvad vi kunde, for at komme i Forbindelse med Hjemmene. Paa mange Maader hindres vi deri af Forhold, over hvilke vi ikke er Herrer. Jeg hører til dem, der altid har fundet det naturligt, at Sanatorielægerne fra Tid til anden personligt ser de Patienter, de har behandlet, og at det f. Eks. saaledes er ganske naturligt, at Overlægen paa Boserup ser sine Patienter. Men Hjemmene ser Overlægen ikke, hvorfor Milieuarbejdet for mange af disse af Boserupoverlægen undersøgte Pts Vedkommende unddrages Tuberkulosestationen.

Endnu et Punkt vedrørende vort Arbejde paa Tuberkulosestationen ønsker jeg at berøre. Vi har dér gjort et stort, et meget stort Arbejde m. H. t. at undervise de unge. Saavidt jeg ved, er aldrig nogen Student eller ung Læge blevet afvist, naar han ønskede at gaa en Maanedstid paa Stationen — altsaa et pædagogisk Arbejde, der har været af stor Betydning. Naturligvis er der heller ingen af vore Kritikere, der tænker paa det. I Modsætning til det vellønnede Undervisningsarbejde, der udføres af Kommunehospitalets Overlæger, har vi aldrig faaet een Øre for vor Ulejlighed.

Iøvrigt var det vel nok værd en Gang at drøfte, hvad det er, der giver Mænd som Prof., Dr. med. Sofus Bang og Overlæge, Dr. med. Würtzen saa stor en Myndighed til at tale om Tuberkulosebekæmpelse i København, at Tuberkulosestationslægerne med disses Erfaring om de tuberkuløses Forhold under smaa Kaar ude i Livet ignoreres baade af de to Kolleger og af Administrationen. Siden Prof. Bang i sin Tid var Sanatorieoverlæge, har han dog væsentligt kun beskæftiget sig med Tuberkuløse qua Specialist for Overklassen, og Overlæge Würtzen, der aldrig har været ansat paa et Sanatorium, kender jo heller ikke noget til Tuberkulosen blandt Smaakaarsfolk udenfor

*) 3 af de københavnske Tuberkulosestationslæger er tillige Kommune­læger.

Hospitalet — og det er jo i Virkeligheden d r, at Tuberkulosebekæmpelsen gaar paa Livet l s. Tuberkulose set fra en Overklassespecialists Konsultationsstue er noget helt, helt andet end Tuberkulosebekæmpelse i København, ligesom det er lidt vanskeligt at forstaa det sagligt berettigede i, at en »Tuberkuloselæge«, der aldrig har været paa et Sanatorium — med Tilsidesættelse af sagkyndige Kolleger — skal være Autoritet, naar Københavns Tuberkulosebekæmpelse skal ledes ind i ny Baner.

Ogsaa jeg finder, at Overlæge Lassens Foredrag var udmærket. Jeg er ganske enig med Overlægen i, at Tyngdepunktet i et Tuberkulosestationsarbejde er de »aabne Hjem«. Men trods vore elendige Arbejdskaar her i København har vi dog paa dette Omraade naaet det samme som Aarhus. Vi er i Forbindelse med forholdsvis lige saa mange »aabne Hjem« som Aarhus. Og uden at være ubeskedent synes jeg nok, at Overlæge Lassen kunde have om ikke andet saa antydnet, at der er Omraader — som f. Eks. dette sidste — hvor Tuberkulosestationen i Aarhus høster, hvad vi i København har saaet. Jeg er derimod ganske uenig med Overlæge Lassen i, at en Tuberkulosestations Arbejde kan vurderes, uden at man faar noget at vide om Stationens * konomi*. Hvad koster f. Eks. de mange R ntgenfilms i Aarhus, og er det en forsvarlig Ordning, at Chefen for R ntgenklinikken sammesteds faar Betaling — 4 Kr. — pr. Film? Iøvrigt er Overlæge Lassen vist ikke klar over, at han af vore Modstandere ved alle mulige Lejligheder udnyttes taktisk med os: Aarhus Tuberkulosestation fremstilles atter og atter som den Lysets Engel, i Sk ret af hvis Hvidhed Tuberkulosestationerne i København bliver det yderste M rke.

Destoværre er Dr. Th. Madsen, Seruminstittet, ikke til Stede i Aften. Ellers vilde jeg til ham have sagt, at det ikke er rigtigt at tro, at alt er gjort med, at epidemiologiske Studier tages op. Thi dels har vi — ogsaa uden nogen Rockefeller i Ryggen — udført saadanne paa Stationerne i København — jeg henviser saaledes til Ostenfelds og mine Pirquetunders gelser — dels skal og maa Tyngdepunktet i et Tuberkulosestationsarbejde hvile i det kliniske Arbejde — det almindeligt kliniske og det socialt-kliniske, hvorfor det er meningsløst at tro, at man kan likvidere en Stab erfarne, specialuddannede Tuberkuloseklinikere for at erstatte dem med praktisk talt uerfarne.

Det er saare betegnende men ganske misvisende, at Tuberkulosestationen nu skal kaldes »Diagnosestationen« — som om Diagnoser var Tuberkulosestationernes Hovedopgave. Og jeg

begriber ikke, at Dr. Th. Madsen, der jo har Føling med den store vide Verden, ikke har slaaet et Slag for *Papworth*-Bevægelsen, der jo overalt i de store Kulturlande banker paa Døren, hvor den da ikke allerede er lukket ind.

Om Spørgsmaalet Røntgenolog eller ikke Røntgenolog paa en Centraltuberkulosestation, skal jeg ikke udtale mig i Aften. Kun skal jeg — foranlediget ved Dr. E. Collins Indlæg i Diskussionen — ikke undlade at udtale, at jeg — efter at have siddet i en Kommission med Dr. E. Collin som tilforordnet Røntgenspecialist — er klar over, at Dr. C.'s Ukendskab med *Tuberkuloserøntgenologi* simpelthen er fænomenalt.

Jeg takker den højtærede Formand for den largeness, med hvilken han har ladet mig tale udover de legitime 10 Minutter. Alligevel har jeg ikke haft Tid nok, og der aabnes os jo desto værre ikke Mulighed for andetsteds paa normal Vis at komme i Forbindelse med vore Kolleger. Da jeg for 5 Aar siden skrev min Bog *Tuberkuloseproblemer*, hvori en hel Del af disse Tuberkulosebekæmpelsesproblemer blev ført frem til Drøftelse, blev min Bog først anmeldt i »U. f. L.« et helt Aar efter, at den var udkommet, og i det af Dr. Backer redigerede Blad blev min Bog overhovedet ikke anmeldt, uagtet Bogen straks blev tilsendt Redaktionen, og uagtet Dr. Backer i et af hans Blads sidste Numre har en lille Solstraalefortælling om, hvor rørt han bliver, hver Gang en Læge gennem et eller andet Værk ofrer Tid og Penge paa at skrive vejledende for sine Kolleger om det, han nu har særligt Kendskab til. Og mine 2 Pjecer om Bispebjergprojektet er overhovedet ikke blevet nævnt i den lægelige Presse.

Til Slut kun dette: da Nationalforeningen i sin Tid blev startet, tog man Lægfolket med — og det ikke blot for at faa disses Penge. Jeg tror, at Lægfolket efter i 30 Aar at have været med i Kampen mod Tuberkulosen, nu i vore Dage vil have et Ord med i Laget, naar Talen er om, hvorvidt Storbyens Tuberkulose skal behandles i denne eller — som Tilfældet altid er med Overklassens Patienter — ude paa Sanatorierne.

Og jeg er af den Mening, at hvis Lægestanden uden Protest finder sig i, at Tuberkulosebekæmpelsen i København nyorienteres ud fra kommunal- og lægepolitiske — modsat saglige — Hensyn — saaledes som Tilfældet er nu, ja, saa kan det være, at de, der sidder med Magten, fører deres Sag igennem, men ikke uden at Lægestanden derved sætter sin Prestige og sin Myndighed over Styr.

Det ligger i Sagens Natur, at, da ovenstaaende er et Referat af et *Diskussionsindlæg* og ikke af et forud tilrettelagt Foredrag, maa det have et noget spredt og improviseret Præg, hvorfor jeg med samme som Grundlag — hvad der undskylder mulige mindre Gentagelser — i det følgende nærmere skal gøre Rede for den Nyorientering, der har taget sin Begyndelse 1. April 1935, saaledes som vi Tuberkulosestationslæger maa se paa samme.

Med Hensyn til Forholdet mellem Nationalforeningen og dennes københavnske Kresforening, under hvilken Tuberkulosestationerne sorterede, bemærkede Professor Knud Faber i sin Replik (se Hospitalstidende l. c.), at man i Nationalforeningen havde overladt den københavnske Kres selv at tage Vare paa Tuberkulosestationerne og deres Arbejde. I Virkeligheden har Landet ligget saaledes, at de to Bestyrelser gennem mange Aar ikke har kunnet komme paa Talefod med hinanden, hvad der naturligvis var hindrende for alt Samarbejde. Som om Prof. Faber ikke, hvis *han* havde villet det, og hvis han — vor store Arbejdsgiver — havde skænket vort Arbejde blot en Smule Interesse, for Aar og Dag siden paa mangfoldig Vis og Gang paa Gang kunde have ladet Nationalforeningen række os en hjælpende Haand.

Prof. Faber betegner min Paastand om, at Nationalforeningens Interesse for københavnsk Tuberkulosearbejde samlede sig om Sanocrysin som — »forvirret Vrøvl«. Ikke desto mindre hævder jeg, at den væsentlig er rigtig og skal iøvrigt benytte Lejligheden til nogle yderligere Bemærkninger om Sanocrysinet.

Enhver ved, at det er Prof. Faber, der — uden at være Tuberkulosespecialist — med sin Prestige har dækket Sanocrysinet herhjemme, bl. a. i Ly af hvilket Dække det Møllgaard'ske Firma har tjent sine store Penge, ja, Prof. Faber er end ikke vejet tilbage for paa en international Tuberkulosekongres — uden i sit Foredrag at gøre opmærk-

som paa, at han ikke var tuberkulosesagkyndig, og uden nærmere at omtale den sagkyndige, hjemlige Kritik — paa Grundlag af et andenhaands, dansk Materiale at gøre sig til Sanocrysinets Fortaler for et Verdensforum. Vi har derfor paa Tuberkulosestationen aabent bekæmpet Prof. K. Faber som overhovedet den uforsvarlige Maade, paa hvilken dette Middel er blevet anvendt herhjemme. Min Bog: Tuberkuloseproblemer, hvori mit Angreb paa Prof. K. Faber stod at læse, blev som nævnt ikke anmeldt i »U. f. L.«, før jeg, efter at der var gaaet et Aar, lyste efter en Omtale. Ingen turde kræve, at Ansvaret blev lagt dér, hvor Ansvaret laa. Noget ganske lignende var Tilfældet med Overlæge Gravesen. Denne havde i det engelske Tuberkulose-skrift *Tubercle* skrevet en stærkt anbefalende Artikel om Sanocrysin, hvor han bl. a. omtalte Behandlingen af en Række Tilfælde, hvis tuberkuløse Natur var tvivlsom (hos ca. $\frac{1}{3}$ var Tuberkelbaciller ikke paavist). Fra Københavns Tuberkulosestationer blev samme Artikel imødegaaet ved en Artikel af Dr. Vald. Petersen og Forfatteren. Den blev imidlertid nægtet Optagelse i *Tubercle* med den ganske meningsløse Motivering, at Artiklen, hvis rene Sælgelighed enhver kan overbevise sig om (jvfr. »U. f. L.« 8/5 30), i England vilde blive opfattet som et personligt Angreb paa Overlæge Gravesen — der altsaa formentlig uden at nogen herhjemmefra faar Lov til at fremkomme med Modindlæg, fremdeles kan skrive, hvad han vil i det førende engelske Tuberkuloseblad.

Ved Dr. med. Isager's Doktordisputats omtalte jeg, hvorledes det — rent statistisk — kunde paavises, at Levetiden for de i 1924 anmeldte københavnske Tuberkuløse var langt kortere end for Tuberkuløse, anmeldte de 10 foregaaende Aar. Da Københavns Tuberkuløse ikke i 1924 har været udsat for nogen anden Katastrofe, tænker man naturligvis straks paa Sanocrysin. Men var der overfor et saadant Spørgsmaal ikke Grund til for Sundhedsstyrelsen at

gribe ind, f. Eks. med en Undersøgelse for at faa alle de paa københavnske Hospitaler med Sanocrysin indsprøjtede Patienter offentliggjorte? Naar en eller anden sollte Kvaksalver gnide sine Klienter med en indifferent, hjemmelavet Salve, ja saa forarges Lægestanden i højen Sky. Men naar et saa different Middel som Sanocrysin skal prøves, saa taaler Sundhedsstyrelsen og d'Herrer Specialister, der ellers saa uhyre nøje vaager over Specialistordningens Paragrafer — saa taales det, at et saadant livsfarligt Middel prøves ogsaa af saadanne, der er *ganske usagkyndige*, og det skønt Resultaterne synes kummerlige — vi tænker paa Patienterne, ikke paa de Penge, der gaar ind i Sanocrysinsekabets Kasse. Var der ikke Grund til snarest at afkræve de forskellige Afdelinger, der benytter dette Middel, en Redegørelse for deres Resultater? Paa Tuberkulosestationerne har for nylig Dr. Vald. Petersen gjort Resultaterne op, og de var yderst slette (jvfr. Dansk Tuberkuloselægeselskabs Forhandlinger, 1935).

Vor Stilling til dette Sanocrysinsspørgsmaal har paa Tuberkulosestationen været aaben og ligetil, iøvrigt eet Vidnesbyrd blandt mange om, at en Nyorientering af Tuberkulosebekæmpelsen i København maa ske paa *bred* Basis, og vi er da i denne Sag heller ikke veget tilbage for at tale Roma midt imod, hvor andre har tiet.

Dr. K. H. Backer og den Kres, der staar bag ham, gjorde sig til Talsmand for nogle saavel fra lægelig som kommunal-økonomisk Side lige umulige Forslag, der helt vilde have ødelagt det allerværdifuldste i Tuberkulosestationsarbejdet. Dr. B. krævede, at Tuberkulosestationens Sygeplejersker skulde stilles til de praktiserende Lægers Disposition, at disse sidste skulde have Adgang til Benyttelse af Røntgen *ad libitum*, og modsatte sig, at Visitationen af de Tuberkulose henvistes til Stationerne. Disse, al Sagkundskab og fornuftig Økonomi kompromitterende Forslag, modsatte vi os energisk, men fandt ingen Støtte hos vor Bestyrelse, hvis

daværende Formand, Overlæge, Dr. med. F. T o b i e s e n, ikke afviste de Backer'ske Planer. Iøvrigt har Dr. B. ustan-selig fremhævet Arbejdet paa Tuberkulosestationerne i A a r h u s som noget særdeles udmærket. Dèr var det, det gik for sig! Skønt det, at Arbejdet i Aarhus var udmærket, jo strængt taget ikke behøvede at betyde, at Arbejdet i Køben-havn var slet, og skønt vi vidste, at Tuberkulosestationsar-bejdet i Aarhus i alt væsentligt er bygget op efter de Ret-ningslinier, som Moderinstitutionen i København har gjort sig til Talsmand for og altid med Glæde lært andre at følge. Naturligvis var det meget vanskeligt at bevise Urigtigheden af den Paastand, der laa skjult i denne stadige Apotheose-ring af Aarhus, den nemlig, at Arbejdets Resultater i Aarhus var langt bedre end i København. Men hør kom Tilfældet os til Hjælp i Dr. med. Isagers Doktordisputats. Vi fik nem-lig nu Mulighed for at anstille den Sammenligning mellem København og Aarhus, som hverken Dr. B. eller — hvor utroligt det end lyder — Doktoranden havde tænkt paa at foretage. Men ved en saadan viste det sig, at der — trods de økonomisk og lægeligt langt mere ideelle Forhold, hvor- under Tuberkulosestationsarbejdet gik for sig, i Aarhus — ikke var Spor af Forskel at paavise mellem Resultaterne i Aarhus og København, idet Mortalitetstallene for de 2 Byer, om da disse gøres til Genstand for en virkelig videnskabelig Talbehandling, maa skønnes at være ganske ens baade for Tuberkulosemortaliteten i Almindelighed og for Lungetuber-kulosemortaliteten i Særdeleshed, en Kendsgerning, der vi-ser det — *saglige* i vore Modstanderes Bestræbelser for — ved at sætte Aarhus paa en Piedestal — at sætte Foden paa Nakken af vort Arbejde. Men dette er fuldstændig typisk for den Maade, paa hvilken man søgte at komme os til Livs. Nej, det, at vi i København staar ganske som Aarhus, uagtet vi har maattet arbejde med manglende Interesse for ikke at sige med Modstand blandt dem, der skulde have støttet os, uagtet vi ikke har faaet Adgang hverken til Røntgen eller til

den Visitation til Tuberkulostationerne, som vi har krævet i Aarevis, og uagtet de Forhold, under hvilke Københavns Tuberkulose bliver anstaltbehandlede paa Hospital og Sanatorium, paa mange Maader er miserable — alt det tyder paa, at det intense Arbejde, der under de vanskeligst mulige Forhold er udført i København paa Tuberkulosestationerne, har været af positiv Værdi, hvor meget der saa end er hvislet i vore Modstanderes Ormegaard, og der synes alt i alt kun paa eet Punkt at være en mere reel Forskel — Prestigen og Opreklameringen skænker vi Overlæge O. Lassen — og det er, at d'Herrer Læger ved Aarhus Tuberkulosestationer har forstaaet at tjene langt flere Penge end deres Kolleger i København.

Iøvrigt nødes jeg til at fremføre nogle Tanker i Anledning af Doktordisputatsen og dens Efterspil. Alt i denne Disputats er dybest set bygget paa vort Arbejde, men ikke med eet Ord ydes der Moderinstitutionen nogen Tak. Ved Disputatsen var de to officielle Opponenten begge Ikke-Tuberkuloselæger — et ganske typisk Eksempel paa, i hvilken Grad man paa højeste Sted regner virkelig tuberkulosesagkyndige Læger for minderwertige. Den første officielle Opponent, Professor, Dr. med. Eggert Møller var, praktisk talt, ganske uvidende om Tuberkulosestationsarbejdets Principper og Praksis — hvilket han med al ønskelig Klarhed lagde for Dagen i sin Opposition. Endvidere viste det sig, da Opponenten kom ind paa at behandle Præsens' Kurver, at Opponenten ikke havde nogen Forstaaelse af Betydningen af en videnskabelig Talbehandling. I Stedet for at foretage en saadan, diskuterede han, da han kom til et sølle, lille Knæk i en af Doktorandens Kurver, Problemet om Isvinterens mulige Indflydelse. Men værst var det, at Opponenten, skønt han stod med den Bog i Haanden, der, om han havde sammenlignet dens Tal med Tallene fra København, straks vilde have gjort ham det muligt at skifte Retten lige mellem Aarhus og København, istemmede Korets Slagord om det beskæmmende Arbejde hør, og det med den dobbelte Vægt

som hans Ord maatte faa, idet det jo gennem ham blev selveste Københavns Universitet, der afsagde Dommen.

Den anden officielle Opponent, Prof. E. Warburg, der heller ikke er Tuberkulosespecialist, gik ikke længere ud, end han kunde bunde. Som en Prik over i'et faldt hans Ord, da han udtalte, at Doktoranden hverken var kold eller varm. Dermed var i Grunden alt sagt om dette Arbejde, idet man vel at mærke maa forstaa, at Skylden for denne Neutralitet mere ligger hos Doktorandens Chef, Overlæge O. Lassen, end hos Præses, der har følt sig forpligtet til at sværge *ad verba magistri*. Iøvrigt kom denne Opponent ind paa noget saa aktuelt som Borgmester P. J. Pedersen's Virksomhed som Nyorientator af københavnsk Tuberkulosebekæmpelse, hvad der som bekendt har affødt en Indgriben af selveste Undervisningsminister Borgbjerg. Berlingske Tidende har lidt senere bragt en Meddelelse om, at Prof. Warburg skulde have stillet Ministeriet tilfreds ved at tilsende det et — Manuskript. Men dette lyder usandsynligt. Thi om der ved nogen Opposition har været Tale om et *in statu nascendi*, saa var det ved denne aabenhjærtige Opposition, hvis Spontanitet gav det hele den Accent, som ingen Undervisningsminister kan læse sig til i et tilsendt Manuskript.

Jeg mener altsaa, at Overlæge Lassen gennem Dr. med. Isagers Disputats direkte og indirekte har begaaet Uret mod den Moderinstitution — Tuberkulosestationerne i København — han kan takke for, at han er kommet saa godt i Gang, som Tilfældet er. Hans Medarbejder, Røntgenologen, Overlæge, Dr. med. Krebs har for nylig ved en Disputats udtalt sig om Opposition ved Doktordisputatser i Almindelighed, og — med tydelig Adresse til mig — railleret over de Opponenten, der kaster sig over et enkelt Sidespørgsmaal og paa det angriber Præses med Raseri. Enhver, der var til Stede ved min Opposition mod Dr. Isager's Disputats, vil kunne bevidne, at den var lagt an paa den bredest mulige

saglige og sagkyndige Basis. Min Indignation — den Overlæge Krebs faar gjort til Raseri — gjaldt det, at Præsæs, om han havde været sin egen Herre, været fri eller — for at bruge Prof. Warburgs Udtryk — enten kold eller varm, kunde have præsteret et særdeles betydningsfuldt Arbejde, hvor han nu væsentlig høstede en Doktorgrad *d'estime*. Helt og holdt end at udtale sin ufejlbarlige Mening, om hvordan Opponenten bør optræde, burde derfor Overlæge Krebs oplyse os om de økonomiske Forhold, under hvilke Tuberkulosearbejdet i Aarhus gaar for sig.

Iøvrigt er der Grund til at ofre Spørgsmaalet: Røntgen og Tuberkulosestationerne en særlig Omtale. Vore Modstandere har nemlig her fundet et Punkt, hvor de mente for Alvor at kunne diskvalificere os. I min Bog *Begyndende Brystsyge* (1924) udtaler jeg mig flere Steder meget skarpt mod Brugen af Røntgen paa Tuberkulosestationerne — nemlig til Fordel for mere omhyggelige Undersøgelser af Ekspektorat, Temperatur, etc. Med en ganske enestaaende Energi har man lige til de allersidste Dage naglet mig til disse Udtalelser, skønt jeg i min Bog *Tuberkuloseproblemer* (1929) kategorisk og skarpt erkender, at mit Synspunkt fra 1924 ikke gælder, idet — skriver jeg — en moderne Tuberkulosestation nu ikke kan undvære Røntgen. I et Møde i Dansk Tuberkuloseselskab rettede Prof. Knud Faber, hvem jeg 1929 havde sendt *Tuberkuloseproblemer* Dagen efter, at den var udkommet, et voldsomt Angreb paa mig, fordi jeg ikke havde udtalt et *peccavi* m. H. t. min 1924 fremsatte Paastand om Unødvendigheden af Røntgen paa en Tuberkulosestation. Men dette Prof. Fabers Angreb, der altsaa hvilede paa et ganske misvisende Grundlag, blev ikke destomindre af Prof. Faber gentaget paa Mødet i Medicinsk Selskab Oktbr. 1934, selvom det i Referatet er blevet ændret derhen, at »bagefter har han (Dr. Kj.-P.) ganske vist ændret sin Opfattelse, men hans Konservatisme har hæmmet Udviklingen«.

Det reelle bag alt dette er lettest at forstaa af følgende: Jeg besøgte en Gang en meget kendt tysk Tuberkulose-røntgenolog og fortalte ham, hvorledes man stadig i Danmark skød mig mit Standpunkt af 1924 i Skoene. »Ak, kære Hr. Kollega«, svarede min tyske Kollega mig, »ganske saadan sagde jeg og flere nu førende tyske Tuberkulose-læger med mig i 1924. Røntgen og Tuberkulose eksisterer nemlig først for Alvor fra det Tidspunkt, da Filmen blev indført, hvilket som bekendt skete en 2—3 Aar senere«. Men omtrent fra det Tidspunkt har vi atter og atter forgæves søgt om at faa Røntgen paa Tuberkulosestationen. Hvis man i sin Tid havde nægtet de nævnte, nu førende tyske Tuberkuloselæger, Røntgen — som man nægtede os det — skulde de saa mon ogsaa have været beskyldt for ved deres Konservatisme at have hæmmet Udviklingen? Nej, langt mere i Vejen har ogsaa et ganske andet Forhold været. Som bekendt har moderne Tuberkuloserøntgenologi særlig to afgjorte Forhold at opvise, dels at Frøhinfiltratet er et Pubertetsfænomen, dels at en tuberkuløs Lidelse af Hilusglandlerne, der imponerer som en *Svulst*, aldrig ses efter det 4. Aar (Tillisch, Klare, Engel, hvilken sidste, om jeg ikke husker fejl, hævder dette paa Grundlag af 50,000 Films). Men nu har Professor Bing jo gennem Aar hævdet, at han hos Skolebørn kan udperkutere tuberkuløse Hilus-svulster, og det, at vi Læger paa Stationerne ikke formaaede dette og krævede Røntgen, fandt bl. a. derfor ingen Støtte hos Prof. Bing d. v. s. hos Bestyrelsen for Tuberkulosestationerne.

Iøvrigt havde det sikkert hverken gjort fra eller til, om jeg 1924 havde fordret Røntgen. Man vilde i Nationalforeningen ikke have taget Spor af Hensyn dertil, ligesom man ikke prøvede at hjælpe os med at give vore Sygeplejersker blot nogenlunde rimelige Kaar eller støttede det af os allerede 1924 fremsatte Krav om at faa al Visitation af Tuberkuløse henvist til Tuberkulosestationerne. Nej, man har

ganske ignoreret os og bagefter givet os den Skyld, som laa hos Kresforeningens Bestyrelse og hos Nationalforeningen.

Naar det skulde være saaledes, at Københavns Kommune overtog Tuberkulosestationerne, har Borgmester P. J. Pedersen haft fuldstændig Ret i at skille sig af med den siddende Bestyrelse, der var ganske uden Initiativ og dybtgaaende Interesse. Men som en Kollega i den Anledning bemærkede: naar en Bestyrelse kører en Bank i Grøften, plejer man jo, naar Banken skal rekonstrueres, ikke at afskedige Bankpersonalet og at erstatte det med Kontormennesker, der aldrig har sat deres Ben i en Bank. Det er det, Borgmester P. J. Pedersen har gjort, samtidig med, at han — der *mirabile dictu* siges at have Forstand paa Penge — ganske har afholdt sig fra at kræve den Kritik af Københavns Kommunes *økonomiske* Dispositioner paa Tuberkulosebekæmpelsens Omraade, uden hvilken overhovedet ingen Nyorientering er mulig.

Bispebjergprojektet skal her ikke nærmere omtales, da jeg i mine 2 Pjecer i 1934: Kan vi byde dem det? og Det danske Folk og de københavnske Tuberkuløse formentlig har udtalt mig med al fornøden Tydelighed.

At mine to Pjecer som nævnt overhovedet ikke blev anmeldt i den lægelige Presse, er en Kendsgerning, der taler sit tydelige Sprog om Friheden indenfor organiseret dansk Lægevæsen. »U. f. L.« har overfor en Kollega, der protesterede mod dette, motiveret sin Nægtelse af at omtale disse to Skrifter med, at de indeholdt — Avisartikler. I hvilken Grad denne Undskyldning er vægtig, forstaas bedst deraf, at »U. f. L.« i den forløbne Del af 1935 har flere Gengivelser af Avisartikler i sine Spalter.

Gennem de Aar, der er forløbet, siden den Borgmester P. J. Pedersen'ske Kommissions Nedsættelse til nu, har afdøde Stadslæge Chrom, Politiinspektør Schepelern-Larsen, Sanitetslæge Ahrend Larsen og Dr. med.

Thorvald Madsen, Seruminstitutets Direktør, atter og atter hos undertegnede søgt Oplysning om Retningslinierne for Tuberkuloseforsorg og -bekæmpelse i København. D'Herrer ved, at jeg altid har stillet mig til deres Disposition med mine bona officia og paa den Maade orienteret d'Herrer, der ikke mindst var ukendt med et Tuberkulosestationsarbejdes Principper og Praxis. Det havde derfor kun været loyalt, om d'Herrer Stadslæge Ahrend Larsen og Politinspektør Schepelern-Larsen, da de følte sig kaldede til at tale ved Indvielsen af den nye Station, havde nævnt denne Kendsgerning. De tav. Der havde været saameget desto større Grund dertil for Stadslæge Ahrend-Larsen, som han forinden — i »Politiken« (2/1 35) — i et Interview ved Omtalen af den ny Station ganske undlod med eet eneste Ord at omtale det Arbejde, der i en Aarrække er gjort paa de gamle Stationer — det Arbejde, hvorpaa alt det ny hviler, og yderligere ikke undsaa sig ved at »slaa fast«, at den nye Station blev »den største, den bedste og den mest moderne i Europa«.

»Hvad er en Trone«, spurgte Napoleon. »Fire Stykker Træ«, svarede han selv, »beklædt med Fløj, alt kommer an paa, hvem der sætter sig paa Tronen«. Men er det nu paa Forhaand saa givet, at en Mand, der — uden nogen sinde at have arbejdet i et Tuberkulosestationsarbejde — paatager sig Ledelsen af en ny Tuberkulosecentralstation, er saa langt bedre end alle de Læger, Europa over, der har viet dette Arbejde deres Liv?

Det siges, at den ny Bygning er en Kopi af Tuberkulosestationen i Amsterdam. Men da Tegningerne ikke har været forelagt Lægerne paa Tuberkulosestationerne til Kritik, vil det sige, at »Kopieringen« er foretaget af saadanne, der ikke kender det daglige Arbejde paa en københavnsk Tuberkulosestation. Men dette vil atter sige, at det med absolut Sikkerhed inden længe vil vise sig, at denne den bedste Station i Europa ikke — for at bruge et mildt Udtryk — er

bedst muligt indrettet til Tuberkulosestationsdrift i København.

Løvrigt læses der i nævnte Interview følgende:

En midlertidig Bygning — og maaske godt det samme.

— Stadslægen sagde før, at Diagnosestationen bliver paa een Etage, det er vel fordi den er midlertidig . . . en af de Anker, der i Borgerrepræsentationen blev fremført imod den, var jo, at Reventlowsgade skal føres over dens Grund.

— Ja, men jeg tror roligt, at vi kan regne med mindst ti Aar, inden det sker . . . og hvem ved, maaske er det af det gode . . . Udviklingen skrider i vore Dage saa hurtigt frem, at hvad der i Dag er tiptop moderne, muligvis om ti Aar er forældet . . . og saa vil vi være glade ved at kunne flytte . . . I ethvert Fald kan vi være tilfreds med, at vi i Stedet for en Ombygning af den gamle Flæskehal, fik den nuværende Grund, hvor der kan opføres en ny og rigtig Bygning, og hvor der endda er Plads til Udvidelser . . . Det er dyrere*), men Diagnosestationen vil hurtigt betale sig.

— Hvorledes det?

Bygningerne vil koste mellem 3 og 400,000 Kr. at opføre og Driften ca. 200,000 Kr. aarlig. Men vi kan regne med, at i Løbet af de 10 Aar vil Antallet af Byens Tuberkuløse, takket være Diagnosestationernes Arbejde være gaaet ned med ca. 10 pCt. Da Kommunens Udgifter til Hospitalsplads, Boserup, Reconvalescenthjem o. s. v. er 2 $\frac{1}{2}$ Million aarlig, vil der indvindes 250,000 om Aaret — altsaa mere end Stationen koster i Drift.

Hvis ikke ovenstaaende Udtalelser af Stadslæge Ahrend Larsen om den ny Tuberkulosestations Økonomi skal betragtes som den rene Lyrik og derfor som værende udenfor enhver Diskussion, maa man nok spørge, med hvilken saglig Begrundelse, Stadslægen drister sig til saa kategorisk at stille den nyopførte Tuberkulosestations økonomiske Horoskop?

Rent fraset, at det er et Spørgsmaal, hvad der forstaaes

*) I Følge »Berlingske Morgen«, $\frac{1}{8}$ 35 skal Bygningen have kostet 300000 Kr., Røntgeninstallationen 40000 Kr.

ved, at en saadan Institution betaler sig, og om den skal betale sig, saa vil formentlig de Tuberkuløses Antal i den ovennævnte Aarrække tværtimod stige, idet Stationen — takket være Røntgen — gjerne skulde konstatere forholdsvis flere Tuberkulosestilfælde end tidligere.

Og denne Stigning vil — i en overskuelig Aarrække — næppe medføre formindskede Udgifter for Kommunen alene af den Grund, at — alt andet lige — et friskt erkendt Tilfælde af en helbredelig Tuberkulose — og saadanne skulde man jo nu bedre kunne erkende — som Regel stiller større Krav til Kommunens Økonomi end et friskt erkendt Tilfælde af en fremskreden Tuberkulose, der erfaringsmæssigt kun har en kortere Levetid i Vente.

Det er dernæst ganske umuligt at tænke sig, at Antallet af Byens Tuberkuløse skulde synke, saalænge ikke Byens Hospitalsforhold, dens Sanatorieforhold og dens Omsorg for udskrevne »*færdigbehandlede*«, smittefarlige Tuberkuløse er bragt i Orden — ikke mindst det sidste Spørgsmaal, der — med Rette — er de praktiserende Lægers Gru, og som for mange Tuberkuløses Vedkommende kun løses gennem en Papworthkolonisation. Thi hvad der eventuelt vindes ved et up to date Stationsarbejde, tabes ved, at Kommunens Tuberkulosebekæmpelse ikke til Bunds er saneret over hele Linien.

Og endelig er det et meget stort Spørgsmaal, om Forholdene ikke ligger saaledes, at København — naar en Gang ad Aare en saadan Sanering er en Kendsgerning — ligesom Aarhus er saa nær ved den Grænse, hvor social-hygieniske Foranstaltninger ikke længer bringer Mortalitetsskurven til at dale, saa at en yderligere Nedgang i Antallet af Tuberkulosedødsfald kun vil kunne ske ved, at man finder en specifik Behandling af Tuberkulosen, eller ved at der indføres Vaccination, eller ved at vi kommer ud for en (periodisk?) Nedsættelse af de københavnske Tuberkelbacillers Virulens.

Maa det saaledes synes, at Stadslægens økonomiske Overvejelser er ganske uden sagligt Grundlag, saa kan ingen være i Tvivl om, at disse Betragtninger over Tuberkulosestationens *Driftsudgifter* ikke i fjærneste Maade undskylder, at man til den enorme Sum af 300,000 Kr. har bygget en Tuberkulosestation, som man formener skal rives ned om 10 Aar! Hvilket altsaa vil sige, at en meget stor Del af denne Sum, som Danmarks Befolkning (= Staten) maa betale Halvdelen af — simpelthen smides i Rendestenen. Jeg spørger: har man nogensinde i Danmark været ude for dette, at en saa urimelig og unødvendig kostbar Bygning opføres, hvor man maa regne med, at den skal rives ned, naar der er gaaet 10 Aar?

Det havde sikkert været den simpleste Sag af Verden for en — paa Grund af eventuelle Ombygninger — maaske noget højere Husleje, end den, den nuværende Tuberkulosestation sidder med, at leje sig ind et Sted i Byen, der laa ideelt for en Centralstation, hvad den nuværende Centralstation ikke gør. En Tuberkulosestation stiller — fraset Røntgen — saa at sige ingen arkitektoniske, ingeniørmæssige eller sanitære Krav for at være fuldt forsvarligt indrettet: alt hvad det kommer an paa er en passende Beliggenhed, Plads (Stueareal) og igen Plads. Havde man lejet sig ind paa denne Vis, havde man — idet Stationen altsaa var kommet til at ligge ideelt — virkelig kunnet have høstet Erfaringer om Værdien af en *Centralstation* i København, hvad man ikke fuldt kan gøre ved den nuopførte, idet denne paa Grund af sin slette Beliggenhed ikke faar en *fair trial* som *Centralstation*, og man vilde have undgaaet den uhyre Skandale, 10 Aar efter at denne *Centralstation* var opført, at skulle sløffe den igen, en Skandale, der ikke formildes ved, at Stadslægen allerede nu med smukke Ord hejser Kransen over en saadan Nedrivning, der kunde være undgaaet, om man blot saa meget som havde raadspurgt Tuberkulosestationernes sagkyndige Læger, der bl. a. ved, hvor uhyre be-

skedent *førende* Tuberkulosestationer ude i Verden har til Huse.

Hvordan er det muligt, at der ikke rejses nogen Kritik mod den Ødslen af Skatteborgernes Penge, som i mange Aar — i Tuberkuloseforsorgens Tegn — har fundet Sted i København (jvfr. pg. 8 Fodnoten) og nu altsaa ved Bygningen af denne Centraltuberkulosestation?

Det er muligt, fordi vi i Danmark — som ofte før — har været langt bag efter.

Efter Verdenskrigen havde man i Tyskland og Østrig politiske Regimer, der — dækkede af Lægeautoriteter — øste Penge ud til saakaldt »social Forsorg« — til f. Eks. Børn og Tuberkulose. I Wien byggede man til Smaabørn simpelthen Paladser, svimlende dyre, blot ikke egnede til Smaabørn, der som bekendt befinder sig bedst under de jævne ydre Kaar, naar der er lyst, rummeligt og rent. Og i Tyskland byggede man den ene prægtige Tuberkuloseinstitution efter den anden, kostbare Børnesanatorier f. Eks., trods det, at Folket økonomisk set var i den dybeste Nød og trods det, at der ikke var tuberkulose Børn nok af den Kategori, som kunde fylde disse Pragtanstalter.

Men dette økonomiske Vanvid blev Aarsagen til den Sanering af tysk Tuberkuloseforsorg, der paa nogle enkelte, opbragte Lægers Initiativ, har fundet Sted, den Sanering, som man stadig gaar udenom i Danmark. Det er i denne Kamp mod et hensynsløst bureaukratisk Regime, at man har brugt Udtrykket, at Kampen staar mod enhver Form af »karitativ Inflation« (eller som det maaske bedre skulde hedde »infleret Karitet«). Dette rammende Udtryk forstaas let af følgende. Magthaverne henviste til den »Karitas« (= Kærlighed), de viste overfor Smaafolk, idet de pegede paa de Millioner og atter Millioner, de gav ud. Men de, der gik ind for Saneringen, viste, at der var Inflation i denne Kærlighed: det meste af Millionerne kom slet ikke Folket til Gode men Ingeniører, Arkitekter, Læger, Funktionærer

o. s. v. Og trods alle Stadslæge Ahrend Larsen's Lovtaler er denne Centraltuberkulosestation et typisk Eksempel paa ovennævnte Inflation, som det, at der ikke fra Lægestandens Side er rejst nogen Protest, destoværre er et nyt Vidnesbyrd blandt mange om, i hvilken Grad den danske Lægestand ikke føler sit Ansvar, hvor den har Indflydelse paa Forvaltningen af Kommunens, Statens og andre, ikke egne Midler*).

Atter og atter har jeg overfor de nævnte fire Herrer, idet jeg stadig henviste til Tuberkulosestationerne i f. Eks. Amsterdam, Stettin, Oslo og Göteborg, betonet, at skal et Tuberkulosestationsarbejde være up to date, er 4 Ting nødvendige: Tuberkulosestationen maa have Adgang til at faa røntgenfotograferet i fornøden Udstrækning, al Visitation af Tuberkulose maa ske over Tuberkulosestationen, Sygeplejerskernes Arbejdskaar (ikke deres Lønforhold) maa i det væsentlige lades uforandrede, og — hvilket var vort Alfa og Omega — der maa iværksættes en samlet Undersøgelse

*) Der kunde nævnes mange Eksempler herpaa. Et af de nyeste er dette: for faa Uger siden blev der tilsendt alle danske Læger et Værk: »Lægeforeningens Medicinalfortegnelse 1935«, hvis Formaal var at bringe Sygekassernes Udgifter til Medicin ned. I Forordet bemærkes det, at Indenrigsministeriet har støttet Udgivelsen med 6000 Kr., Sygekasserne med 10000 Kr., foruden hvad »Den alm. danske Lægeforening« har udredet. I »Archiv for Pharmaci og Chemi« for 14. ds. anmeldes dette Værk. Det viser sig, at det vrimler af Fejl — 9 fulde Sider af Bladet er fyldt med 9 Kolonner Udleveringsfejl — foruden de talrige andre Fejl, Redaktionen ikke har faaet Tid at tælle op. Red. »adværer mod at benytte Medicinfortegnelsen som Haandbog i Apoteksarbejdet.« »Farmaceutisk Tidende« konstaterer ligeledes over 200 positive Fejl foruden legio af Trykfejl og konkluderer: »Det naturligste vilde være, om Lægeforeningen efter det her oplyste standsede Salget af Bogen og indkaldte de til samtlige Landets Læger udsendte Eksemplarer«. Iøvrigt vilde man ikke være mellem danske Læger, hvis dette Værk ikke var blevet anmeldt af en *Professor* — in casu Prof. Dr. med. V. Bie — der ^{12/9} i »U. f. L.« roser Værket og komplimenterer den Kollega, der har Hovedansvaret for dets Udarbejdelse.

af alle under københavnsk Tuberkulosebekæmpelse hørende Spørgsmaal.

Men det, der nu kaldes *Nyorientering*, er jo blot, at man — i Kraft af politiske Magtmidler, som vi har været afskaaret fra at bruge, fører de 3 første af de 4 Punkter igennem, idet man paa een nær fjærner dem, der sidder inde med Sagkundskaben og Erfaringerne, i Stedet for endelig en Gang at tilbyde os at faa den Smule Medvind, den Smule Luft under Vingerne, som vi saa længe har sukket efter. Det hele minder om hin gamle Fortælling: en praktiserende Læge behandler og tilser et alvorligt Tilfælde af en klassisk Pneumoni. Han lægger alt, hvad han formaar af Kræfter og Omsorg i sit Arbejde, der gaar for sig under meget vanskelige ydre Kaar. Den 9de Dag bliver Omgivelserne nervøse, tilkalder den berømte Specialist, der skriver en Recept paa en Medicin — umiddelbart efter hvis Indtagelse Krisen indtræder. Vi Tuberkulosestationslæger havde i Virkeligheden trods de mangfoldige Vanskeligheder, der mødte os, arbejdet os frem til det kritiske Punkt, hvor man simpelthen ikke længere kunde have nægtet os at nyorientere Tuberkulosestationsarbejdet efter de Krav, vi i aarevis forgæves havde stillet. Og saa en skønne Dag kommer Borgmester P. J. Pedersen (»Sundhedskommissionen«) med Pengene, med Røntgenapparaterne og i Ly af disse med en Flok yngre Kolleger, der var parat til at tage vore Stillinger, vort Arbejde og Æren for samme*). At man hermed tillige i mange

*) Aldrig saa snart var det ny en Kendsgerning, før Politiinspektøren, der ikke var vore Sygeplejerskers Overordnede, stævnedes disse til sit Kontor. Man var selvfølgelig klar over, at det var haabløst at tænke paa at fortsætte Tuberkulosestationsarbejdet, hvis ikke blot Læger men ogsaa Sygeplejersker skulde remplaceres af ny. Derfor fik han de indstævnede Sygeplejersker — der med deres nu ganske usikre Fremtidsudsigter stod overfor en økonomisk Katastrofe — til at skrive under paa, at de nogle Maaneder frem i Tiden bandt sig til Tuberkulosestationen, uden at denne paa sin Side gav dem noget Løfte om Ansættelse, hvis de skrev under, og altsaa uden at Politiinspektøren gav Sygeplejerskerne

Tilfælde vil komme til at unddrage de Tuberkuløse den Hjælp, som kun aarelang Erfaring formaar at række Mennesker i Nød og Sorg, synes ved Nyorienteringen ikke at have spillet nogen Rolle.

Hør var det, at en Mand som Dr. med. Thorvald Madsen, en af dem herhjemme, der hører til Kategorien: »*De, der bærer gyldne Kæder*«, kunde have sat ind med en aaben Protest.

Dr. Étienne Burnet fra Nationernes Forbund er Forfatter til den kendte Bog *Principes de la Prophylaxie de la Tuberculose*, et up to date og ganske ypperligt Arbejde. Nu forekommer det mig imidlertid, at Dr. med. Th. Madsen, hvis Navn jo i de senere Aar — ikke mindst i Dagspressen — er blevet knyttet til Nyorienteringen af Tuberkulosebekæmpelsen herhjemme, og der som jeg personligt kender Dr. Burnet, ikke har grebet det centrale i Dr. Burnet's Bog, eller jeg kunde ogsaa sige, at hvor Dr. B. forstaar, at det i Tuberkulosebekæmpelsen drejer sig om Strategi, om at sammenfatte *alle* de Spørgsmaal, der vedrører Tuberkulosebekæmpelsen, er Dr. Th. M. Taktiker. Han og hans tager ikke Hensyn til den af os som ogsaa af Dr. Burnet stillede Fordring om en Undersøgelse af alle de Faktorer, økonomiske, behandlingsmæssige og forebyggende, der tilsammen skaber og betinger Tuberkulosekampen. Dr. med. Th. M., der hør — med den Myndighed og økonomiske Uafhængighed han sidder inde med — kunde have gjort den store Indsats, har holdt sig til dette at faa Laboratoriet indført i Tuberkulosestationsarbejdet og Tuberkulosekampen overhovedet paa en saadan Maade, at alle uindviiede maa faa Indtrykket af, at først nu, først med Dr. med. Th. Madsen begynder man i Danmark at ane, hvorpaa det hele kommer an, naar Talen er om Tuberkulose-

nogen Mulighed for at overveje det Skridt, han fik dem til — frivilligt — at tage, endsiges nogen Mulighed for at drøfte Sagen med andre, f. Eks. med Tuberkulosestationernes Læger.

bekæmpelse, skønt Sandheden er den, at vi paa Tuberkulosestationen før nogen anden har slaaet til Lyd for disse systematiske Undersøgelser, som Dr. Th. M. — og ikke vi — har haft Midler til at føre ud i Livet. Og man tør vel nok sige, at som Borgmester P. J. Pedersen ikke har været sentimental i den Maade, hvorpaa han med dyb Foragt for den lægelige Sagkundskab skaber en sig lydhør Kommission af usagkyndige, har Nyorientatorerne ikke været sentimentale i den Maade, hvorpaa de faar deres Folk ind og os Tuberkulosestationslæger ud.

Hvorfor bærer Adelsmænd gyldne Kæder?

Mon ikke, for at Mænd som Dr. med. Th. Madsen skulde have rettet en flammende Protest mod Borgmester P. J. Pedersens Transaktioner, skulde have stillet Krav om at faa *alle* Tuberkulosebekæmpelsens enkelte Led hør i København lagt aabent frem i Dagens Lys, hvor plumraadent et og andet saa end maatte vise sig, for sluttelig at tilraade sine unge Kolleger ikke at føle sig altfor kaldede til at rykke ind i en Række Stillinger, der varetoges af Kolleger, overfor hvilke de kun var Børn i Kundskab og Erfaring.

Men noget helt andet end disse mere ideelle Synspunkter er det, at rent sagligt set synes det mig, at Dr. Th. Madsen, hvormeget nu end han og hans hæves til Skyerne af Dagspressen, hør dybest set ikke forstaar det, han nu giver sig af med. Dr. Th. Madsen har Prestigen, han har Pengene — Rockefeller's — han har de politiske Forbindelser, men han er ikke Tuberkuloselæge, og det bliver man nu en Gang ikke — selv i Besiddelse af et Rockefellerfond — fra Morgen til Aften, hvor stor en Serumforsker man saa end er. Tuberkuloseforsker — paa det strængt kliniske eller paa det socialt-kliniske Omraade — det bliver den, der et Liv igennem har arbejdet med disse Spørgsmaal, men ikke den, der en skønne Dag føler sig kaldet til at revolutionere dansk Tuberkulosebekæmpelse. Til den Revolution mangler Dr. med. Th. M. bl. a. — Mod, Mod til at tale dem imod, der

er Skyld i Beskæmmelsen. Men i disse Dage, da saa at sige enhver ung, der paa Seruminstitutet har lært at gøre Mantoux, i sit Hjærte føler sig overbevist om, at han er en langt mere betydningsfuld Personlighed end hans ældre Kolleger, vil jeg — hvad jeg personlig har sagt til Dr. med. Th. M. — hævde, at rent bortset fra, at det epidemiologiske — som vi paa Tuberkulosestationen altsaa ikke har været fremmed for — kun er en lille Del af en Tuberkulosestations Arbejdsomraade, saa er selve den Maade, Dr. med. Th. Madsen og hans team lægger Sagen an, i mine Øjne som talt ud af Laboratoriet og ikke ud af Klinikken, og i Lægegerningens Historie har vi Gang paa Gang set Eksempler paa, at hvor Laboratoriet — dets Ydelsers Fremragenhed ufortalt — har villet gøre sig til Herre over Klinikken — der gaar det i det lange Løb altid galt. »Klinikken i Ære!« Thi i den drejer det sig til syvende og sidst om Mennesker, hvor Laboratoriet kun ser Tilfælde, selvfølgelig dog kun, naar man ved *Klinik* forstaar den *levende* Klinik og ikke den *mekaniserede* Klinik, hvis Værdi staar i omvendt Forhold til dens Kostbarhed og det Indtryk, den gør paa svage Sjæle. Da Tuberkuloselæger — og i al Beskedenhed, hvor underligt det end maatte lyde, ogsaa vi Tuberkulosestationslæger — ønsker at have Lov til at være hær, skal jeg ganske kort gøre Rede for, hvordan en Tuberkulosestationslæge ser paa alt dette saa opreklamerede ny.

Hvis man ikke raader over ganske ubegrænsede Penge midler og om saa var maaske endda ogsaa, maa epidemiologiske Tuberkuloseundersøgelser lægges an paa en hel anden Maade, end sket er ved Dr. med. Th. M. I det lange Løb er det ganske umuligt at bruge Mantoux som Enemetode til Paavisning af Tuberkulinfølsomhed (T. F.) i større Stil. Det er endvidere ganske urimeligt at spilde sin Tid og sine Penge paa saadanne Undersøgelser i større Udstrækning paa Skolebørn, saa længe Puberteten ikke er undersøgt til Bunds, og det er urimeligt ved Pubertetsundersøgelser at

dimittere de negative og i Steden — som det sker — at gøre et stort Nummer ud af de positivt reagerende. At en stor Mængde Voksne er inficerede med Tuberkulose, har vi jo endelig vidst længe før Pirquet. Det er lige omvendt de negativt reagerende i Puberteten, der har den største, praktiske Interesse. Endelig bliver det aldrig Tuberkulosestationerne, der skal føre an i disse T. F.-*Matrikelundersøgelser*. Det er og bliver de praktiserende Læger, der skal foretage disse Undersøgelser, hvis man da skal drømme om at føre dem til Bunds. Og praktiserende Læger kan simpelt hen ikke bruge Mantoux. Dette er ligesaa sikkert, som det er et ganske meningsløst — omend i Laboratoriekreise kært Dogme — *at praktiserende Læger ikke kan lære at gøre Pirquet*. Men det er Pirquet, de praktiserende Læger kan og skal bruge med Tuberkulosestationerne som dem, der tjenende kan træde til, om Undersøgelserne over T. F. skal strækkes videre, udover hvad Pirquet formaar at yde. Iøvrigt er det et ganske meningsløst Spild af Tid og Penge ikke at indføre, at enhver undersøgt faar et ham ledsagende Kort med Resultatet af Undersøgelsen og Dato for denne indført. Som det nu er, hvor disse Undersøgelser er blevet moderne, kan et Menneske — Barn eller Voksen — risikere at blive undersøgt legio af Gange, hvor i visse Fald een Undersøgelse er tilstrækkelig. Men det er altsaa foreløbig Puberteten og atter Puberteten, hvorom alt i første Række drejer sig ved disse T. F.-Undersøgelser, ja, selv i de for Børn saa skæbnsvangre 2 første Leveaar synes systematiske T. F.-Undersøgelser kun at være af praktisk Betydning, hvis man — hvad der var meget logisk og synes mig meget ønskeligt — vilde indføre Calmettevaccinationer i større Stil.

Naturligvis kan man — og det er det, Laboratoriet tit gør — lægge en ren, ikke »anvendt« videnskabelig Maalestok an, og saa er der ikke Grænser for, hverken hvad der kunde være interessant at faa undersøgt eller for, hvad saa-

danne Undersøgelser kan komme til at koste. Saaledes *kan* det f. Eks. have sin Interesse at faa at vide, hvormange Børn der reagerer og hvormange ikke. Men Interessen er mere teoretisk end praktisk. Gennem Aar har jeg belært mine Elever om, at systematiske Undersøgelser over T. F. hos Børn kan føre til Opdagelser af Smittekilder. Dette kunde forsaavidt synes at være et praktisk Resultat. Men det er det ikke, Sagen er nemlig den, at saadanne Smittekilder — i ethvert Fald, hvor det drejer sig om den yderst sjældne, aabne Tuberkulose hos Skolebørn — som oftest skal eller bør kunne opdages af Hjemmet eller Læreren. Det er og bliver en Kunstfejl, hvor disse oplagt syge Smittekilder først skal opdages af Skolelægen, og det vil atter sige, at disse systematiske Undersøgelser rummer den Fare, at de svækker deres Aarvaagenhed, der skulde have Øjne og Øren aabne.

Hvad angaar den ny Tuberkulosestation og Arbejdet ud fra denne, er Tuberkulosestationens Læger *overhovedet ikke* taget med paa Raad.

Men de, der nu føler sig kaldet til at føre Tuberkulosestationsarbejdet ind paa »nye« Stier herhjemme, vilde have staaet sig ved at drøfte mangt og meget af det gamle og meget af det ny med Tuberkulosestationernes Læger, før Arbejdskaar og Arbejdsmaade blev endelig tilrettelagt. Det har man følt sig hævet over, hvad der før eller siden vil give Bagslag.

Et saadant var vi allerede ude for forleden.

I »Berlingske Morgen« for 3. Juli d. A. meddeles det med fedeste Fedt, at »en københavnsk Privatmand skænker Studenterne et Tuberkulose-Sanatorium«, og at der med denne storstiledede Gave er »*bidraget væsentlig til, at Kampen mod »Studentertuberkulosen« fremtidig vil kunne føres under særdeles gode Sejrsudsigter*«.

Det burde ved Lov være forbudt Københavns Kommune at modtage saadanne Gaver ikke mindst, naar de som hør

er anonyme, for Giverens Skyld og for deres Skyld, hvem de tiltænkes, eller hvem de tildeles.

Tænk f. Eks. paa Michaelsens Børnehjem ved Vedbæk. En typisk Overklassebeboelse, selvfølgelig i allerbedste Hensigt skænket til Børnehjem, skønt den egner sig til alt andet end til Børn, og aldrig i Verden vil kunne blive et Hjem for Børn, men vel et Hjem for saadanne Overklassemedborgere, der trænger til en Æresbolig, hvor de kan promenerer deres Havanacigarer. Eller tænk paa Stenslettegaard, der skænkes til Københavns Kommune og nu bliver brugt til Tuberkulose, hvilket vil sige, at de Tuberkulose ikke faar den Pleje, de har Krav paa, men den Pleje, som kan ydes, naar Stenslettegaard mir nichts dir nichts skal bruges til Tuberkulose, hvortil den er uegnet.

Derfor: kunde man ikke straks faa lidt nærmere at vide, om der til ovennævnte Gaver er knyttet Betingelser, f. Eks. at en yngre, smart »Tuberkuloselæge« skal være Institutionens Leder? Thi stillet overfor denne Gave, saaledes som man læser om den i »Berlingske Tidende«, forekommer Planen En ganske vild.

Hvorfor skal iøvrigt Studenter behandles i Københavns Nærhed? Hvad er i vore Dage »Nærhed«? Hvorfor skal der for Studenter bygges et Sanatorium, og hvad er et Tuberkulosesanatorium paa kun — 12 Senge? Vil Behandlingen, hvis den skal gælde ogsaa saadanne Tilfælde, der ikke er ganske lette og dertil være up to date, ikke blive forholdsvis urimelig dyr, om den da overhovedet kan gennemføres? Og hvis der kun skal skaffes Plads til 12 Studenter i Københavns Nærhed, hvorfor da ikke søge Studenterne anbragte i de to Sanatorier i Københavns Nærhed — jeg tænker paa Rudershøj og Søllerød Sanatorium, der begge ledes af erfarne Tuberkuloselæger, og som kan byde Tuberkulose — ogsaa af den akademiske Klasse — gode Kaar?

Altsaa uden i mindste Maade at betvivle, at vi her staaer overfor en storstilet Giver, kan vi ikke faa Kortene paa Bor-

det? Det kunde jo være, at baade Giveren og Akademikerne vilde have Interesse af at høre, hvad i al Beskedenhed andre end Dr. med. Th. Madsen og Dr. med. Joh. Holm, af hvilke Giveren i Følge »Berlingske Tidende« synes at være inspireret, men som jo ikke sidder inde med særligt Kendskab til Tuberkulosens medicinske og sociale Klinik, havde at sige til Spørgsmaalet: — ja det lyder ikke særligt smukt, men Ordet bruges i »Berlingske Tidende« — *Studerertuberkulose*.

* * *

»Naar De nu skriver alt dette«, vil nogle maaske sige, »er det, fordi De ikke har faaet den ledende Stilling ved den ny Centralstation«.

Om saa var, havde det da været saa urimeligt? Naar man har lagt et saa stort Arbejde i en Gerning, som det, jeg gennem mange Aar har lagt i Gerningen paa Tuberkulosestationen, vilde det da være saa underligt, om jeg har medes over at blive skudt til Side for en Mand, der aldrig har haft med Tuberkulosestationsarbejde at gøre, ikke har levet med dets Problemer og ikke har Erfaringer om dets Vanskeligheder allermindst paa det Omraade af Arbejdet, der har med de sociale Opgaver at gøre? Fordi der har været politiske Kræfter i Virksomhed for at komme Tuberkulosestationernes Læger til Livs, vil disse hævde deres Ret til at paastaa, at de sidder inde med Erfaringer og Viden om Tuberkulosestationsarbejde, som alle de nyansatte mangler, og som Tuberkulosestationen ikke kan undvære. Af samme Grund behøver jeg ikke at skamme mig over, at jeg har kvalificeret mig til en ledende Stilling, saalidt som at bekymre mig, hvis nogen underskyder Offentliggørelsen af dette Skrift falske Motiver. Thi, at jeg personlig er Part i Sagen, ja endog stærkt impliceret, kan jeg jo ikke fragaa.

»Ja, men den ny Mand skal nu føre Epidemiologien ind i Tuberkulosestationsarbejdet«, siger man.

Jeg kan forsikre, at han og Dr. Th. Madsen's Elever skal staa tidligt op, før de faar udført epidemiologiske Arbejder af den Kvalitet og krævende et saa stort Arbejde, som de Arbejder, der med Overlæge O stenfeld's og mit Navn er udgaaet fra Tuberkulosestationerne. Iøvrigt var det, saa vidt jeg ved, netop mig, der — i Dansk Tuberkulose-lægeselskab — først har henledt Opmærksomheden paa de Rækkeundersøgelser, som man nu vil ind paa, idet jeg refererede, hvad jeg under mine Studier i Tyskland derom havde lært hos Braeuning. Men som sædvanlig — paa Tuberkulosestationerne var vi ude af Stand til at føre disse Studier ud i Livet, da vi savnede de Penge og de Arbejds-muligheder, som Nationalforeningen — og Dr. Th. Madsen har kunnet byde en Række unge Kolleger.

Iøvrigt skulde enhver uvildig kunne indse, at jeg har haft andet paa Hjærte end at sikre mig en Chefstilling. Eller er nogen saa naiv at tro, at jeg i Kampen for de Tuberkulose — hvis den Stilling havde været mit Maal fremfor noget andet Maal — havde kæmpet saa aabent mod en Række Mænd, der direkte og indirekte har med Nyorienteringen at gøre? Personligt venter jeg, der een Gang for alle har forstaaet, at *Frihed* er det rigeste og dyreste af alt, mig i Kampen mod Københavns Administration og mine Kolleger intet, der skulde kunne formilde den Lov, at Frihed, den fulde Frihed, fremdeles koster saadan noget som Liv, Gods, Ære, Barn og Viv. Men jeg har, hvor jeg skulde tale de københavnske Tuberkuloses Sag — og den Sag er min — ikke undladt at tale og at tale frit ud, hvor det gjordes nødt — hvad jeg fremdeles vil blive ved med, omend altsaa for Fremtiden ud fra et andet Staasted.

Hvad der i denne Sag er sket, tjener iøvrigt til at kaste Lys over to Forhold.

Først over Værdien af den højtpriste, danske *Lægekolegialitet*. Hèr har en Flok Læger, nogle gennem mange Aar, for en i Sammenligning med andre Lægelønninger saare

beskeden Løn, med Flid og Interesse bestridt et vigtigt og vanskeligt Arbejde. Uden at have gjort Krav paa bedre økonomiske Arbejdskaar for sig selv personlig havde disse Læger med Rette lagt deres Liv saaledes an, at de gik ud fra — som andre Kolleger — at kunne blive staaende i deres Arbejde, saalænge de røgtede det godt. Og saa en skønne Dag lægges Arbejdet om, uden at disse Læger tages med paa Raad, medens en Flok unge — med Tuberkulosestationsarbejde ukyndige — tager deres Plads.

Netop i disse Dage opslaas en Overlægestilling paa Hjørring Tuberkulosehospital: Stillingen lønnes med 18,000 Kr. aarlig (heri indbefattet Befordringsgodtgørelse: 2000 Kr.) med Ret til Konsultation paa Hospitalet — dog ikke Akkordpraksis — samt til konciliær Praksis og Pension. Den 1. April d. A. forlod Dr. Petri ved sit 70ende Aar Tuberkulosestationerne, efter dør — under Nationalforeningen — med yderste Pligt troskab og skattet af Læger og Patienter — at have tjent Københavns Tuberkulose og gennem dem sine Kolleger i 24 Aar. Ikke een Øre i Pension!

Det andet Forhold, hvorover der, ved hvad der er sket i denne Sag, kastes Lys, er Københavns Sundhedskommission. Denne Institution, der med Københavns Politidirektør i Spidsen bestaar af en Række Lægfolk uden særligt Kendskab til sanitære og hygiejniske Forhold og særligt ganske uden Kendskab til Tuberkulose, har sin Eksistensberettigelse deri, at den overfor Byens Borgere er Garant for, at enhver Sag, der forelægges den, behandles af de i denne Sag sagkyndige. Ved den Nyorientering af Tuberkulosestationsarbejdet, der har fundet Sted, har Sundhedskommissionen roligt set til, at de sagkyndige blev udelukket, idet Sundhedskommissionen som sagkyndig har suppleret sig med — Stadslæge Ahrend Larsen. Paa den Maade er Sundhedskommissionen blevet det Skærnbræt, bag hvilket Kommunal- og Lægepolitikkerne har kunnet »nyorientere« som sket er, d. v. s. saaledes, at Nyorienteringen er ble-

vet en Kamouflage af Kommunens rentud usømmelige, økonomiske og lægelige Forvaltning af københavnsk Tuberkuloseforsorg.

Men er det, naar vi har en saadan virkende Institution som *Københavns Sundhedskommission*, noget Under, at saa meget gaar i Skuddermodder m. H. t. den sanitære Forsorg for Københavns Borgere! Er det noget Under, at Tusinder af Byens Borgere stadig bor under Kaar, som det kommunale Boligtilsyn forlængst har stemplet som værende i Strid med Sundhedsvedtægterne? Er det noget Under, at vi endnu ikke har faaet vor antediluvianske Byggelov erstattet med en moderne? Er det noget Under, at Tusinder af Børn lever under Forhold, hvor der ikke bydes dem Barnekaar, naar Sundhedskommissionen ikke staar i en stadig og intim Forbindelse med de Mænd og Kvinder, som hver Dag har disse Børnenes Kaar ind paa Livet, men i Steden søger Sagkundskaben hos Embedsmanden bag Skrivebordet? Forleden fik vi at vide, at nu skulde Politiet til at straffe de Forældre, der ikke tog Vare paa deres Børn. Men véd Sundhedskommissionens Præsæs, Politidirektøren, da ikke, at mangfoldige Forældre i Storbyen lever under saadanne Kaar, at det trods »Byens 52 Legepladser« — hvordan skal Smaabørn komme over paa dem, og hvis de kommer, hvem skal tage Vare paa dem dér? — at det er dem umuligt at byde deres Børn Barnekaar?

Frøbel! Frøbel! Da Frøbel havde aabnet sin første Børnehave, lukkede Autoriteterne den som værende »stats- og kristendomsfjendtlig«. Men til sine fortvivlede Venner sagde Frøbel: »Jeg har Tid til at vente 300 Aar«.

Er det virkelig Meningen, at vi skal vente saa længe? Vel ligger det danske Folk som vist intet andet paa Maven for Kommissioner og Komiteer. Men skulde den københavnske Sundhedskommissions Færd i denne »Nyorientering« dog ikke for en Gangs Skyld kunne aabne Folks Øjne for Sandheden af det gamle engelske Ord: *no living movement comes of committees!*

En Ugestid før Københavns Kommune skulde overtage Stationerne, fik vi Læger fra Kresforeningens Formand, Overlæge Bing Indbydelse til et afsluttende Møde paa Tuberkulosestationen i Lønporten. Samtlige Læger afslog Indbydelsen. Bestyrelsen — saavel som Nationalforeningen — har gennem Aar i utrolig Grad ignoreret Stationernes Læger, har aldrig, skønt den vidste, at man stod overfor de alvorligste Afgørelser, skæbnesvangre baade for Tuberkulosestationens Arbejde og dets Personale — Læger og Sygeplejersker — ønsket at tale med os Læger om samme, ja, den drev det — idet den, naar vi var sammen med vore Modstandere, saagodt som altid stillede sig paa disses Side — til sidst til end ikke at indbyde Lægerne til Kresforeningens Aarsmøder. Kort sagt — man tog intet Hensyn til os.

* *

Men alt dette har en langt videre Betydning end den, der ligger i, at en 5—6 Læger tilsidesættes, som sket er. Den dybere Betydning ligger i, hvad det, der her er sket, fortæller om dansk Lægestands Moralitet Anno 1935.

Jeg kunde med Lethed nævne en lang Række af de bedste Navne indenfor Lægestanden, der har udtalt deres dybeste Indignation over de stedfundne Transaktioner. Men offentligt har med Undtagelse af en enkelt — Kommunelæge Dr. Eilschou Holm, der i et lille Indlæg i »Berlingske Tidende« har givet Udtryk for sin Harm — ikke een Røst rejst sig. Sligt dømmes den danske Lægestand, der netop fremfor de fleste andre Stænder i Kraft af sin økonomiske Position skulde staa frit: i Steden finder den sig i alt og tier.

Det, der karakteriserer den danske Lægestand i Øjeblikket, er dens fuldkomne Liggen under paa den ene Side for *Privatdocentismen* og Specialisterne og paa den anden Side for — *Penge!*

Ved Privatdocentismen forstaar jeg det Fænomen, at Læger blot i Kraft af deres Titel: »*Dr. med.*«, »*Overlæge*«,

»Professor« føler sig kaldede og kaldes til at tale med Myn-
dighed paa Omraader, hvor de praktisk talt er uvidende
eller i ethvert Fald langt mindre vidende end Kolleger, der
paa de paagældende Omraader sidder inde med den Erfar-
ing, et Livs Arbejde giver. Der kunde herpaa nævnes utal-
lige Eksempler, og af saadanne er der i det foregaaende
givet det ene mere typiske end det andet.

At saadant kan finde Sted, ja trives livligt, hænger sam-
men med hele Specialistthumbugen, idet trods alle mulige
Love og Paragrafer, Specialistordningen som nævnt først
og fremmest gaar ud paa at sikre Specialisterne deres Penge,
i anden Række paa at vaage over, at Patienter bliver for-
svarligt specialistbehandlede. Havde det været anderledes,
maatte de, der er sat til at haandhæve Specialistordningen,
forlængst være skredet ind f. Eks. mod de selvbestaltede
Sanocrysintherapeuter og mod de Overklassespecialister,
der ikke aner, at socialt-medicinsk Arbejde blandt Smaa-
kaarsfolk ogsaa er en Specialitet, og som derfor gladelig ser
deres i denne Specialitet erfarne Kolleger skubbet til Side,
for at de selv, der maaske aldrig har sat deres Ben i en
Baggaard, kan komme til for i Kommissionerne deres Vise
at kvæde, hvis Brød de æde.

Men det andet, der karakteriserer den danske Lægestand
i Øjeblikket — og som iøvrigt hænger nøje sammen med
nysnævnte — er dens uhyre Jagen efter Penge, noget der
atter og atter lammer dens Frihed. Der er en Jagt efter
de meningsløst store Lægehonorarer. Og disse staar lok-
kende for mange unge, der er nødt til at søge deres Fremtid
økonomisk sikret. Gjorde nu disse store Indtægter deres
Indehavere til fribaarne Mænd, saa hilste man dem med
Glæde. Men det gør de oftest ikke. Tværtimod. De, hvem
Penge og Prestige skulde synes at have gjort fri, tier mang-
foldige Gange stille, naar Magthaverne — i Videnskabens
og Sagkundskabens Navn — ikke undser sig for at frem-
sætte Paastande eller kræve Projekter gennemførte, der in-
tet har med Saglighed at gøre.

Den gennemsnitlige Indkomst for københavnske Læger var i Skatteaaret 1930 Kr. 13,000. Da mangfoldige københavnske Læger har meget mindre, vil det altsaa sige, at Fordelingen er meget uensartet. Men dette medfører atter, at mange Læger ikke uden Grund er bange for, at de og deres Hjem — om de udtaler sig aabent — økonomisk skal blive ramt haardt. Og dette gælder baade for ældre og ikke mindst for de unge, der under de herskende københavnske Sygekasseforhold med den Fordeling af Sygekassehonorarerne, der finder Sted, er under en frygtelig Tvang. Jeg kan af hele min Overbevisning bevidne, at en mere brutal Fagforening, med mindre Vilje til at taale fri Personligheder end Lægernes, kan ikke tænkes.

Men alt dette fører os atter ind paa Omtalen af de to Veje, som Lægestanden *maa* betræde, om ikke alt i den kommende Tid med dennes stadig større og større Mængde Læger og med de for alle sværere og sværere økonomiske Kaar skal føre ud i det Kaos, hvor Lægestanden som Stand vil have mistet sit fornemme Præg — dette Ord taget i dybeste Forstand.

Den første Vej er at decentralisere alle Privatdocenter og Specialister, fjærne de fleste af dem fra København, hvor de mere eller mindre danner en fast Klike.

Vejen til denne Decentralisation ligger klar i Dagens Lys. Medicinaldirektør, Dr. med. Frandsen har for nogle Aar siden (»U. f. L.« 1932) udkastet en storstilet Plan, efter hvilken der spredt over Landet skulde være Centrere, hvor alle Patienter — henvist af Lægerne — til enhver Tid kunde blive undersøgte, eventuelt behandlede *af første Klasses Sagkyndige*, ganske uanset om de kan betale Specialisthonorarer eller ej. Paa den Maade vilde der blive Brug for alle disse unge, som nu gaar og forbitrer Livet for sig selv og for andre i Kampen for at komme frem i København. En Lægestand tager aldrig Skade af, at de syge — uanset hvor store eller smaa Indtægter Lægerne faar — bliver behandlede saa godt, som det er muligt, og i vore Dage med den

uhyre Specialisering af Lægekunsten er det ganske simpelt-
 hen umuligt for en Læge at kunne yde sine Patienter den
 bedste Hjælp, hvis han ikke til enhver Tid kan falde til-
 bage paa den virkelige Sagkundskab. Men der er, Landet
 over, alt for lidt Adgang til Specialister, der er ingen Me-
 ning i, at Adgangen til Specialbehandling skal være saa
 dyr, og — det afgørende — *Folket vil simpelthen snart for-
 lange i alle alvorlige Tilfælde at kunne blive undersøgt og
 behandlet med Assistance af første Klasses Specialister, hvor
 dette skønnes nødvendigt.* Og det med Rette. Lad os derfor faa
 disse Behandlingscentre Landet over, hvor de unge Spe-
 cialister vil kunne lære at tjene deres Kolleger og gennem
 dem de syge, selvom de ikke skulde naa at tjene de høje
 Specialisthonorarer, der vinker — i det Fjerne.

Og den anden Vej, som maa betrædes, er, at Lægestanden
 maa socialiseres, d. v. s. Lægerne maa som Dommere
 og Præster paa fast Gage og Pension. Herpaa har jeg —
 selvtredie — for Aar og Dag siden været inde.

Betegnende er det, at da den Mand, Dr. V. Christof-
 fersen, der mere end nogen anden Læge kender den dan-
 ske Lægestand bag Kulisserne — Dr. C. har i mange Aar
 været Sekretær i Almindelig dansk Lægeforening
 — ved sin Fratræden lader sig interviewe i »Berlingske Ti-
 dende« (28/12 34), konkluderer han i, at den danske Læge-
 stand *uundgaaeligt* maa socialiseres. Havde den danske
 Lægestand været socialiseret, og havde den haft en redelig
 Specialistordning, havde bl. a. de Tuberkuløses Kvar været
 ganske anderledes end nu, da disse i mange Henseender —
 dybest set — er bestemt ikke først af Hensyn til, hvad de
 syge har Behov, men af Hensyn til Lægernes Indtægter. Og
 meget af det, der nu er sket ved den saakaldte Nyorienter-
 ring, vilde da aldrig kunne have fundet Sted, da en sociali-
 seret Lægestand vilde have haft Mod til at tale ud. Iøvrigt
 er jeg af den Formening (se i mit Skrift: Ved Hvilens
 Vande, 2. Udg. 1935, Afsnittet »Nationaløkonomi paa

Vesterbro), at der kun i Øjeblikket er een Udvej til at undgaa den Syndflod, som de øjeblikkelige Magthavere — omend ikke meget originalt — vente *efter* Afslutningen af deres Regime, og det er en almindelig Lønnedskæring paa mindst 20 pCt., i hvilken ogsaa de fri Erhverv skal deltage, og i hvilken derfor et Erhverv som Lægestanden med dens høje, monopoliserede Gennemsnitsindtægt burde gaa i Spidsen.

For nogle Aar siden henvendte man sig gennem en af Brystsyge lidende Mand til mig, for at bede mig være de Tuberkuløse behjælpelige med at organisere sig; man vilde ikke længere finde sig i den Maade, paa hvilken de københavnske Tuberkuløse blev behandlet paa Øresundshospitalet, ikke i at de Tuberkuløse kom saa sent paa Sanatorium og ikke i de kummerlige Kaar, der møder ubemidlede Tuberkuløse, som »er færdige med deres Behandling«. Jeg bad dem indtrængende om ikke at foretage de paatænkte Skridt, idet det forekom mig, at en saadan Kamp tilkom det os raske at føre, og jeg paatog mig at tage Kampen op for dem, har holdt mit Ord og vil fremdeles kæmpe for dem. Thi der er stadig Uro blandt de Tuberkuløse, og den Uro afhjælpes ikke ved, at man, saa at sige Dagen efter at »det ny« er begyndt, formulerer Slagordet, at »*Tuberkulosebekæmpelse er Tuberkuloseforebyggelse*«. Det er den ogsaa, men dermed kan og vil og skal de Tuberkuløse ikke lade sig nøje. De Tuberkuløse er oprørt over, at man overhovedet har kunnet tænke sig at byde Smaakaarsfolk saadanne Kaar som dem i det projekterede Bispebjerghospital, hvor det hele dog kun var en Baggaard paa en anden Maade, ganske udelukket fra den Natur, som vi Danske, der i over 30 Aar har været med i Kampen for de Tuberkuløse, véd fremfor alt andet er Hjælpen til Legeme og til Sjæl for de Brystsyge og ikke mindst for dem, der til daglig er stængt ude fra Solsiden.

En anden københavnsk Brystsyg skriver til mig, at selv-

om det er rigtigt, hvad jeg har skrevet om de københavnske Brystsyges Kaar, ja, selv om han ved, at Kaarene — og det ved han af personlig Erfaring — tit er meget værre end af mig skildret, saa kan han — skønt han er en akademisk dannet Mand — ikke komme mig til Hjælp. Thi hvis han og hans Lidelsesfæller vilde prøve paa — som Brystsyge — offentligt at træde frem, da var med det samme deres Fremtid forspildt. Med andre Ord: Administrationen og Lægerne kan skalte og valte med de københavnske Tuberkuløse, der ikke hører til den økonomiske Overklasse, ganske som de vil, sikre paa, at de blandt de Tuberkuløse, der kunde tale, for Kone og Børns Skyld er *nødt* til at tie.

Dette er Kærnen i det hele.

De, der lider, er ikke fri, og de, der er uafhængige, har mistet deres Sans for Frihed. Usaglig Hensyntagen til Kommunalpolitikere og Lægepolitikere, til private Pengeinteresser og til Prestigekrav gaar forud for Hensyntagen til de Tuberkuløses Nød og Kaar.

At vise det og at sige det har været Hensigten med dette Skrift, som med hyad jeg iøvrigt har talt og skrevet i min Kamp — mod Læger og Administration — for de københavnske Tuberkuløse.

